

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות ראשי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצחק"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

מסורת הש"ם
עם הוספות

(ב) תוֹסַפְתָּא דְּלוּמִין פִּינָה
(ג) שְׁמַח קַיָּי.
(ד) לְקַמֵּן נָד. יוֹמָא
פִּס: סְנַהֲדָרָן עֲדָה
(ה) מִסְתַּדְרִין לָךְ עֲדָה.
(ו) בְּרוּכָה דָּךְ (ז) סְהִיב,
(ח) פִּינָד דְּרֵשֶׁת הַדָּד,
(ט) וְעֵיבָב, (י) וְעֵיבָב
וּמוֹס' שְׁמַח קַיָּי מִיֵּי מִיֵּי
(י) וְעֵיבָב' לְקַמֵּן נָד.
דִּיֵּיבָב' לְקַמֵּן נָד.
כְּמוֹתָא יַע. דִּיֵּיבָב' לְקַמֵּן,
(כ) שְׁמַח קַיָּי הַדָּד,
(ל) רַעֲא.

(ה) וגמרא ודאי מה
מתרפאין מהן ודאי מה
מתרפאין מהן האליס
כל שעה: (ו) רש"י ד"ה
כל מונה וכו' לא
מתנינן מניניהו הק"ל:
(ז) תוס' ד"ה חולא וכו'
פ"ה שלל העובר. ו"ב
צריך לומר שלא היה לפניו
פרס"י שלנוס ועין פ"י
דבר זה בשו"ת דברי
ירושא קימן ו"ג טעם
קטע:

(א) אִם אָמַרְנוּ נְבוֹאֵי
הָעִיר וְהָרַעַב בְּעִיר
וּמָתָנוּ שֵׁם וְאִם יִשְׁכְּנוּ
פֹּה וּמָתָנוּ וְעָתִידָה לָּכֹחַ
וְנִפְלֶאֱה אֶל מַחְזָה אֲרָם
אִם יִחְיֶינוּ נִחְיֶה וְאִם
יָמוּתוּ וּמָתָנוּ:

[מלכים ב' ג' ד']

(ב) חָפֵץ גִּזְמִין בּוֹ יִפּוֹל
וּפְרִיץ גִּדְרֵי יִשְׁכְּנוּ נַחֲשִׁ:
[קדלת י. ח]

(ג) וּשְׁמֵרָתָם אֶת חֻקֵּי
וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר
נִעְשָׂה אֲתָם הָאֵדָם וְחִי
בָהֶם אֲנִי יי: [ויקרא י. ח]

(ד) וְלֹא תַחֲלֹל אֶת שֵׁם
קִדְשִׁי (וְקִדְשִׁי בְּחוּץ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יי
מִקְדָּשָׁם: [ויקרא כב. יב])

ריפוי נפשות בחנם.
ונפש דקמתי פירושו רצון
נדאשנמן אט יס אה
נפאסט (בראשית כג)
כלומר שמרפאנו ברצון
לבו ולא בשכר [שם מא-].
ריבדא דבוסי'לתא.

וְנָקְבִי כְּלִי הָאוֹמֵן שֶׁנִּשְׁכַּח
פְּלִימָ"א [שְׁבַת קָבֵט].
וְיִקְוֶה, כּוֹסִילָחָא, כְּלִי אוֹמֵן מִקֵּץ [כְּתוּבֹת
לֹט:] רִינְדָא, מִכָּה.
כּוֹסִילָחָא, כְּלִי שֶׁמִּכָּה עוֹ
בְּנֵעַז" פְּלִימָ"א [מִכּוֹת
כָּה.]. [ע"כ שִׁיר לֵע"א]

[illegible]

סבר שיולי משאיל לו כי היכי דמשאיל לו משאיל לאיניש אחרנא ואתא ההוא גברא לאורועי נפשיה אמר רבא ¹⁶ א"ד יוחנן ואמרי ליה אמר רב חסדא אמר ר' יוחנן *ספק חי ספק מת אין מתרפאין מהן ודאי מת מתרפאין מהן (6) מת האיכא חי שעה לחי

תִּימְרָא דְלַחֵי שַׁעָה
אִם אִמְרֵנוּ נִבּוּא הַעִיר
אִם וְהָיָא חַיִּי שַׁעָה
אִם חַיִּישֵׁינָּה מִיִּתְיָבִי לֹא
מִמִּינֵי וְאִין מִתְרַפְּאִין
מַעֲשֵׂה כִבָּן דְּמֵא בִּן
שְׁהַכִּישׁוּ נַחֲשׁ וּבֹא
רַפְּאוּתוֹ וְלֹא הִנִּיחוּ ר'
מִעָאֵל אַחֵי הֵנָּה לֹו
מִמֵּנוּ מִיִּתְיָבִי

נשמתו בטהרה. מיתום: ופוחי' גדר
עובר על דברי חכמים ישכנו נחש
כלקמן: איהו נמי חכמים שורדיה.
והיה יכול להתרפאות ולהנצל ולחיות
ע"י זה ולחיות לרצון נמי לא נחוש
שאליו נשכו היה יכול להתרפאות
ולחיות: חייא דרבנן דית' איה אסותא
פ"ב. שטס נשכו נחש נשכל שעבר
על דברי חכמים לא תחלה לו רפואה
וימות אס היה מתרפא משכיה זו סופו
למות על ידי נשיכת חמריא שעובר על
דברי חכמים חייב מיתה^(א): בא חוה דית.
לדנא^ב למרמז מאי מקרא היה רואה
להמא: בפרהסיא. יש חילול השם שיואל
למחן ולמחין ממנו לחלל בקדושת
השם: פ"ב מהיך שחזקין עליה את
השבת. מדינה מכת סכנה חבל שאין זה
סכנה מתרפאים ולית ליה דרב יהודה
לאפילו ריבדא דטוקילתא לא מסך^(ג):

לא ישיא אדולף לנישענד הספד: יתרון עם המיניו. פי' להאריך עממס
מזכרים פי' משכסו: **שאיני** מיניות
משכסא. כלמורה משמע ד"מ מרופא
ויומחה למרפאמן מתן מ"מ מן
המיניץ אסור להמפראסן שזס חול
ל"ח דהא לקמן (דף כה.) בשמעמין
י' אבסו קיבל סמא מן עקב מיילס
ל"ל דלף במינים לא אסרו אלס
ברפואס שמוזכר בה סס עעדה
י' אבסו אסור. אמינידס ברבדס

תוס' ד"ה חיויא וכו'
וא"ת איהו נמי. עיין
משנה ראש"ס חיו"ד
סימן רכט:

שאין מתרפאין מן אס
 שאלקו ואמר לו סם
 (6) על כך מותר להוציא
 הזוי רשאלו לרדיו את
 נמי לרדוף אתה ולא את
 לאורעני נפשד: אמר
 בב"ה: אמר רבי יוחנן
 "למה ספק חי ספק מת
 אין מתרפאין מהן. רדא
 מן מתרפאין. ור' חנני
 א"ל חי חשיב. ור' יוחנן
 א"ל ש' אין אדם עם
 המינ' (3) ואין חשש
 מהן ואפילו לחיי ש
 ומעשה כבן ברם ג
 אחות רבי שמעאל
 שהיזק נחש בזה את
 איש כפר (ממא) [סכריא]
 לרפואתו ור' יוחנן רבי
 שמעאל דסבר א"ע
 דמכח רבי ברה א"ל
 שינוי ברה אין מילי
 בענינא אבל בפרהסיא לא
 דתניא היה רבי שמעאל
 אומר כבן ברם אס
 אומרין ר' יוחנן
 על לאדם עבד בכות
 ונכבש ואל תהרג שיהרג
 א"ל יעבור (4) ת"ל ח'
 ברה א"ל שינוי ברה
 יכל אמר [בפרהסיא] ח'
 א"ל תחולל את ס' קדש.
 ופרקינן א"ל דתניא אין
 מתרפאין מן אפילו ח'
 שהה קבן מימין כבן רבי
 שיהי כפר (ממא) [סכריא]
 שיהי מן. ומאי טעמא
 דמיטות משכא ור' חנני
 אסור לשאת רולת פסוק.
 אמר רבי יוחנן כל

(א) נראה דנ"ל סם זה יפה לך
וסם זה רע לך. (ב) מי' כופרין.

[illegible]

הודפס מאתר אוצר החכמה

(א) [גדרים נד: ע"ס
היטב], (ב) [ברכות מד:
מ:], (ג) [לעיל יא.],
(ד) [מוספת פ"ג ה"א],
(ה) [נ"ה כח: כחומות סא:
מסות כא. גדה נב.,
(ו) סה"ב, (ז) דברים כב
ה, (ח) שבת פ"ו ה"א,
(ט) ע"א, (י) שמות ח י.

[illegible][illegible]

דגים קטנים: (ג) סיבורי.
הקז דם היום אוכל דגים
הקזה דגים: חגב"ש. חלב
לדכל הני צמר הקזה וצא

שני ^(דף קיז) והא דלמרינן בנדריס (דף קיז): חין מקיזין לא על העופות ולא על הדגים היינו לאלתר:

אבר ^(דף קיח) לא בינו אברינו מי במקום שאין רגילין בני אדם כ"כ מי היה רצב מנה צבאלי דההדשא אבל צמוד ממש לא

אָסור להחידוד מהמס משום שפיתח
דמים וכן יש לפרש לעיל (דף טו.) גבי
מניקה: **המסתפר** מעובד
כוכבים וראה בהראשׁה מנחם במוספתא
פ"א וצירושלמי פירוקן" שראל
המסתפר מעובד כוכבים וראה במנחמה
מן הכותי אין רואה במנחמה פ"י לפי
שאינם תשודים על שפיתח דמים (ג)
החירו של בית ר"ג שיהיו רואין במנחמה
פ"י אף מן הכותי מפני שהיו זקוקין
למלכותו של שמעון המצורף לארץ לראות
במנחמה ונראה כי העטם משום לא
לצב גבר שמלת אשה" דמתרגס לא
יתקן גבר בחיקוי אשתו ואל (דמנ"י)
גפ" שאל (שם דף קטט.) ר"ן רואין
במנחמה שצלת ומפרש בגמרא במנחמה
של מתבת מפני שאלס עשו להשיר
זה ימינן המדולדלות ומשמע דוקא
בשנת הא בחול שרי הסם גבשה
איירי ואדם לא דוקא דאיש אסור בכל
ענין וכן משמע צירושלמי^ט דמפרש
טעמא דאין רואין במנחמה דפעמים
שהאשה רואה יומא אחת לצננה ומולשה
וצאה לירי חיוב חטאת ומסיים זה
והאיש אף בחול אסור שאני דרך
כבוד ג' דברים החירו לבית רבי שיהיו
רצודין במנחמה ושיהיו מספרים קומי
ושלמדיו לנביהם חכמת יין שהם
זקוקין למלכות ואין לדמות דהא
דקאמר אף בחול אסור קאי אהשרת
ימינן ללקט לצנות מתוך שמורות
דה"ז אמרין פרק המנעני (סג דף
טז:) הנלקט לצנות מתוך שמורות
אפי' אחת בצבת חייב ודבר זה אף
בחול אסור משום לא ילבש דהא מדקא
מייחי עליה החירו לבית רבי לראות
במנחמה משמע דהא דלסור בחול
לראות במנחמה הוא ומהיו אפי' אסור
כ"א להתאזות דעבר משום לא ילבש
גבר אצל להסתפר ולגללה ולראות
במנחמה שלא יחבל בעצמו או משום
מימוש עינים ודאי מותר וצוקן לצות
הוא יודע והכלה דמנחמה דלסור
להסתפר מעובד כוכבים אלא אם אס
רואה (ט) ואפילו נרשות הרבים מדקא
אמר רב חנא חתי לי דעברי אדרי
מאיר ודוקא תנער דשכיח ביה
הזיקא בקל אצל במספרים לא^ק שכיח
בזה הזיקא שרי אם יש עמו אחר:
י"ן
רב בינא הוה מסתפר מעובד
עד לזווגא אמר תיתי לי דעברי
י"ד ברה"י מי אמור והוא סבר
מו: יעובד כוכבים המסתפר
וכמה אמר רב מלביה אמר
רוח ורוח^ק אמר רב חנינא
מלביז בלורית אפר מקלה
ותא רב מלביה שמעתתא רב
יהו איבא בינייהו שפחות:
מתנ"י
ואפר מקלה וגומות שמעתא יניהו ולא
לנשות גמיר (י) בלורית דהכל אפירושא
סורים כ' אמרין מפני מה אסור גבניות
למתייה דרב מלביה דלמנת ביה רב פפא

[illegible]

זח א מיי פ"ד מהל' דעוה הלכה טו:
 זח ב מיי פ"ב מהל' רותה הלכה יא סמג
 ארזן מה טוש"ע י"ד סימן קטן סעיף א ובהג"ה סעיף ב:
 ג ד מיי פ"א מהל' עשרה חובים הלכה ב
 ארזן מה טוש"ע י"ד סי' קטן סעיף ג:

[illegible]

חושק שלמה על ר"ח
(נראה דל"ל פ"י קועד גרין
וכן הוא בעמוד ערך הע.)

[א] רש"י ד"ה ל"ה
לחמרא. לאיסטומכא
דליוא כ"ל:

תורה אור השלם
(ג) וְיוֹן יִשְׁמַח לִבָּב אֲנִישׁ
הַצִּהְיִיל פָּנִים מִשְׁמֹן
לֶחֶם לִבָּב אֲנִישׁ יִסְעֵד:
[תהלים קד, טו]
(ד) וְהָאֲרֶץ הִיתָה תִּהְיֶה
בְּהוֹ וְחֶשֶׁד עַל פְּנֵי
תַהֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים
מִרְחַפֶּת עַל פְּנֵי הַמַּיִם:
[בראשית א, כ]

וַיְהִי הוּא מֶרֶם בְּלֶה
וַיִּדְבֹּר וַהֲנֵה רִבְקָה
צֵאתָ אֲשֶׁר לָדָה
לְבִתּוֹאֵל בֶּן
אִשֶׁת נָחוֹר אֲחִי
אֲבִירָהּם וּבְדָה עַל
שִׁבְמָה: [בראשית כד, טו]

בדפוס בסוף המסכת]

מינות דמשכא וכיון שהוא מתפאר בע"ז ודאי משכיה שיהא העולם תולי' בה כנ"ל וקרוב לנו פי' הרמב"ן ז"ל*²²⁰.

אבל בפרהסיא לא. ולית הלכתא גם כרבי ישמעאל ולעולם אין מתרפאין בעבודה זרה וכל אביזרתא בכל אדם ובכל מקום ובכל זמן²²¹. וכדפרישית בפרק בן סורר ומורה בס"ד²²².

כל מכה שמחללין עליה את השבת. פי', שהיא במקום סכנה שאפשר שתבא לידי חילול שבת²²³. והשתא אתיא כעין אידך לישנא דכל מכה של חלל, והיינו דאמרינן מאי בינייהו. דאי שמחללין עליה את השבת עכשיו קאמר שכבר יש בה סכנה, היכי אמרינן מאי בינייהו. אלא ודאי כדאמרן. ולזה כיון רש"י²²⁴ ז"ל שפי' כל מכה שמחללין עליה את השבת היינו מכת סכנה, אבל שאין בה סכנה אין²²⁵ מתרפאין. דלית ליה דרב יהודה דאפילו ריבדא דכוסילתא לא מסי' ע"כ לשונו ז"ל²²⁶. ומיהו מאי דכתב ז"ל דלית ליה דרב יהודה הא כתיבנא²²⁷ לדעת הרמב"ן ז"ל דלא פליגי.

[כח, א] הכי גרסינן כל מכה שצריכה אומד מחללין עליה את השב'. וכן גירסת רש"י ז"ל²²⁸ ופי', שמסוכנת כל כך שצריך אומד לאומדו אם יחיה אם ימות. עד כאן. ותימא מאי קא משמע לן פשיטא דספק נפשות הוא. ויש לומר דהא קא משמע לן שאם אין כאן רופאין וגם חולה אינו אומר כלום כיון שהיא מסוכנת כל כך שנראית לעינינו שצריכה רפואה ושיש בה ספק מיתה מחללין עליה את השבת ולא נמתין לרופאין.

חושש בשנינו שאני²²⁹. פי' דלא כייבי ליה ואין בו סכנה²³⁰. וכיון דכן לא יגמוע ויפלוט, דמחזי

נבוא העיר. ולא קשיא הא דאמרינן בפרק בתרא דיומא²¹⁴, שמפקחין פקוח נפש בשב' וחיישינן לחיי שעה. דהתם הוא להחיותו אותן חיי שעה שאם לא כן ימות מיד ודאי וברור הוא²¹⁵.

לא ישא ויתן²¹⁶ עם המינין. פי', אפי' משא ומתן של דברים²¹⁷. ואין מתרפאין מהן ואפי' לחיי שעה כו' עד שאני מינות דמשכא. ואיכא למידק ודקרי לה מאי קרי לה להקשות ממינין לגוים סתמא. ועוד והרי לקמן אמרו שהמקרא שהיה בן דמא מביא היינו מדכתיב*²¹⁷ וחי בהן ולא שימות בהן, דאלמא אנן לאו משום חשש רפואתם אסרינן לה, אלא משום שלא יתרפא במינות שהוא בע"ז. ולהכי סבר למימר דוחי בהם ולא שימות בהם כתיב. ויש מתרצין דאנן ס"ד מעיקרא דכי קתני אין מתרפאין מהם אפילו על ידי סם קאמר, והתם אין הפרש בין מין לגוי שהרי הסם הוא שמרפא, לא הע"ז. וקסבר דקרא דמייתי בן דמא היינו מדכתיב²¹⁸ אם אמרנו נבא העיר. והשתא פרקינן, דשאני מינות דמשכא ובריייתא לא אסרה אלא על ידי לחשי, ומעשה בן דמה בלחש הוה, וקרא דידיה היינו וחי בהם כדלקמן. וכן²¹⁸ אמרו בירושלמי*²¹⁸, ובא יעקב איש כפר סעיא לרפאתו משמו²¹⁹ של יש"ו בן פנדירא. וגם רש"י ז"ל*²¹⁹ כתב דיעקב זה מתלמידי יש"ו הוה. ופירוש זה נכון בטעם, אבל אין תירוץ לשון הגמרא הולמו, דלא הוה ליה למימר שאני מינות דמשכא והוה ליה למימר התם על ידי לחש הוה. וכן הקשה הרב רבינו יונה²²⁰ ויותר נכון לומר דהשתא נמי על ידי סם שמעינן לה, אלא דמעיקרא ס"ד כי אף על פי שנקרא על שם ע"ז כיון שעל ידי סם הוא אין כאן מקום ע"ז שהכל יודעין שהסם הוא המרפא. ואפילו היה מזכיר לחש דברי נפח ואבטלה הן ופרקינן דשאני

²¹⁵ עיין בפ' הרא"ה ובתוס' ד"ה לחיי. ובתוס' ר"א ומאירי. ²¹⁶ לפנינו: אדם עם המינין. ²¹⁷ כ"ה בתוס' ד"ה לא. ותוס' ר"א ומאירי. ²¹⁷* ויקרא ית, ה. ²¹⁸ מכאן עד ופירוש, חסר בד"ח. ²¹⁸* פ"ב ה"ב. ²¹⁹ כן הובא ברמב"ן ובסה"ת סי' קנ"ג ועוד, אבל לפנינו בירושלמי ליתא. ²¹⁹* לא מצאתי ברש"י. ²²⁰ בתר"י ליתא. ²²⁰* עיין דברי רבינו בחידושים מהריטב"א פסחים כה, א ד"ה אמר שכתב כן בשם הרמב"ן בתורת האדם והרשב"א. [וכ"ה בסוגיין בחי' הרמב"ן ובמלחמות, בשם ירושלמי], אבל בשם הרא"ה כתב, דירושלמי חולק על גמרא שלנו, ואפילו שאל עלין סחם אסור להביא חידושי הרשב"א <מה"ק> - עבודה זרה / יום טוב בו אברהם אשכילי (ריטב"א) {עמוד 164} (726077)

עלין של ע"ז, ואמנם כ"כ בפ' הרא"ה בסוגיין. ומכל מקום אם בא להתרפאות מהמינין ע"י סם בלי הזכרת לחש, כתב הרא"ה בסוגיין בשם רבו דמותר. וכע"ז בתוס' ד"ה שאני. ועיין תוס' ר"א ור"ש משאנץ, וברא"ש ר"ן ונמק"י. ועיין מש"כ רבינו כח, א ד"ה הכי. ²²¹ כ"פ בשאלתות פ' וארא. ועיין בתוד"ה יכול, ועיין מש"כ רבינו לקמן נד, א. ד"ה הא. ²²² חידושי רבינו לסנהדרין לא זכינו לאורם. ²²³ כ"כ בפ' הרא"ה. ²²⁴ ד"ה כל. ²²⁵ נמחק. ²²⁶ כ"כ גם בפ' הרא"ה. ²²⁷ בע"א ד"ה אלא. ²²⁸ ד"ה שצריכה. ²²⁹ לפנינו בגמרא: חושש הוא דלא. ²³⁰ היינו שגם סכנת אבר אין כאן. הודפס מאתר אוצר החכמה

קסג. באר הגולה

הלכות שבת סימן שכז שכו

ו שם קמא בריה.
ז רמב"ם בפרק כג ושם
כתב אף על פי שהם
הרשעים. ח שם בגמרא.

א הרב המגיד בפרק
ב מהלכות שבת ושאר
פוסקים וכן פרש הבית
יוסף וכו' הטור.
ב שבת קט ויומא
פד ותוספת'ם בפרק ב.
ג טור וקרב המגיד
שם בשם הירושלמי.
ד עבודה גלולים כח.

לכך, אלא אם כן היו ידיו או רגליו (יא) מטונפות בטיט וצואה: ד. (יב) לא יסוף רגלו בשמן והוא בתוך המנעל או הסנדל (יג) (החדשים) (מיימוני פרק כג), מפני שהעור מתרפף ודמי לעבוד, (יד) אבל סף רגלו ומניחו במנעל, וסף כל גופו ומתעגל על גב העור, (טו) והוא שלא יהא בשמן הנשוף בגופו שעור כדי לעבדו, אפלו יש בו כדי לצחצחו מתר, והוא שלא יכון (טז) אפלו לצחצחו:

שכח דין חולצה בשבת. ובו מ"ט סעיפים:

א. מי שיש לו (א) מחוש בעלמא והוא מתחזק והולך בבריא, אסור לעשות לו (ב) שום רפואה (ג) ואפלו על ידי אינו יהודי, גזרה משום שחיקת סממנים: ב. מי שיש לו חלי של סכנה, (ד) מצוה לחלל עליו את השבת, (ה) והזריז הרי זה משבח, (ו) והשואל, הרי זה שופך דמים: ג. יכל מכה של חלל, דהינו, (ז) מהשנים ולפנים, (ח) ושנים עצמם בכלל, מחללין עליה את השבת.

באר היטב

מה שכתוב שם, מגן אברהם: ד. לעבוד. הורס על העור עד שיתקשה או המרכיב בידו ומושכו ומשנה אותו בדרך שהאמנין עושין חיב. השף בידו על העור המתוח בין העמודים חיב משום ממח, רמב"ם פרק יא:

משנה ברורה

שהוא. המפרק דוכסוסטוס מעל הקלף [דוכסוסטוס הוא חלק העור של צד הפשר, וקלף הוא החלק של צד השער], הרי זה תולדת מפשט [רמב"ם]: שכח א (א) מחוש בעלמא והוא מתחזק וכו'. דאם כאיב לה טובא וחלה כל גופו על ידי זה או שנפל למשכב, אף שאין בו סכנה מתר לעשות בשכילו רפואה שאין בה מלאכה, וכההיא דסימן שכו סעיף א וכהאי גונא, ועל ידי אינו יהודי מתר לעשות אפלו מלאכה גמורה, ויכלקמן בסעיף יז וסעיף לו, עין שם: (ב) שום רפואה. הינו, אפלו דברים שאין בהם משום מלאכה גם כן אסור, ויכלעיל בסימן שכו סעיף א וילקמן בסעיף לו וכהאי גונא: (ג) ואפלו על ידי אינו יהודי. הינו, אפלו דברים שהוא רק משום שכוח גם כן אסור על ידו, כיון שהוא רק מחוש בעלמא: ב (ד) מצוה וכו'. פרוש, לעשות לו רפואה, והטעם משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם: (ה) והזריז וכו'. עין ביוה דעה סוף סימן קנה דבעינן שתהא הרפואה ידועה לאנשים או על פי ממחה [מגן אברהם]: (ו) והשואל וכו'. פרוש, אותו האיש שהוא מתחזק וירא לחלל שבת בחולה כזה פי אם על ידי מורה, הרי הוא שופך דמים, שבעוד שהוא הולך לשאל יחלש החולה יותר ויוכל להסתכן, והרי הפתויב אומר לא תעמד וגו'. ובירושלמי איתא, הנשאל הרי זה מגנה, פרוש, משום שהתלמיד חכם במקומו היה לו לדרש בפרקא לכל, כדי שידעו כל העם ולא יצטרכו לשאלו, ואם החולה בעצמו מתירא שיעברו עליו את השבת כופין אותו ומדברים על לבו שהוא חסידות של שטות [רדב"ם]: ג (ז) מהשנים וכו'. וכל שכן אם חלה מקום מושב השנים דהינו החניכים, כודאי הם בכלל מכה שבתוך חלל הגוף: (ח) ושנים עצמם וכו'. דהינו היכי דכאיב לה טובא ויחלה כל גופו על ידי זה אף שלא נפל למשכב [לאפוקי חששא בעלמא בשניו אינו בכלל זה, ויכלקמן בסעיף לב],

שער הצינור

ולכאורה להק"מ זהו מה שאמר שם בגמרא ר' יוחנן חש בצפינא, עין שם בגמרא: ג. גמרא שם, חושש הוא דלא, הא כאיב לה טובא שפיר דמי, ומשמע דכזה לבר די ולא בעינן שיהא מכה על השנים, וכן מצד האליה רבה בשם הב"ח וכן כתב בתוספת שבת, ולשון המגן אברהם דחוק כזה: ד. פן משמע בבאור הגר"א בסעיף ג בהג"ה דבור המתחיל מיהו, ובסעיף יז בהג"ה דבור המתחיל או, דמה שאמר שם שמצטער וחלה ממנו כל גופו, הינו, מה דאיתא שם בגמרא כאיב לה טובא, ומשמע דאי לא הכי אינוי רק בכלל חששא בעלמא ולא מחללינן שבת עליה:

י. וכן כתב הפרי מגדים: יא. לכוש: ד יב. יג. יד. רמב"ם: טו. בלכלת שבת לדעת הראב"ד: טז. כיוצא שעל ידי זה משתחר ודרך האמנים לעשות כן: יז. ומשמע שם דטעמו משום שיש כזה משום ממח: יח. מסבם מהפוסקים:
שכח א א הרמב"ם והרשב"א בפרק מפני הריטוב"א והר"ן בפרק שמונה שרצים והמגיד משנה בשם: ג ב. בן מובח בחוספית בעבודה זרה כח, דעל זה לא אספיק הגמרא דאינם בכלל כפי ושני דלאו אקושי ונהו וכו' דאי מכה של חלל מקרי, וכן בפרוש המשנה להרמב"ם יומא בפרק פג פרש שם, החושש בגוריו [ובגמרא איתא בפיו] דהינו מקום החניכים, עין שם,

באר הגולה קפה:

הלכות שבת סימן שלח שלא

(ה) לרחיצה, אכל אם אינו ראוי ^(א*) (א) אסור משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה. ואם נתן כלי תחת דלף שאינו ראוי לרחיצה (ב) מתוך ^(א*) (ג) לטלטלו במים המאוסים שבו ^(א*):

ס רמב"ם בפרק כה. (* קצת דיני השמעת קול יתבאר בסימן שאחר זה).

שלט כמה דינים פרטיים הנוהגין בשבת. ובו ו' סעיפים:

א. (א) אין רוכבין על גבי בהמה (ועין לעיל סימן שה סעיף יח מדין הליכת קרוין): ב. אין שטין (ב) על פני המים ^(א*) אפלו ^(א*) (ג) בכרכה (ד) שבחצר, מפני שששהמים נעקרים ויוצאים חוץ לברכה (ה) ידמי לנהר. ^(א*) ואם יש לה (ו) שפה סביב מתר, דכיון דאפלו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם, הוי לה ככלי וליכא למגור בה שמא יעשה חבית של שיטין: ג. (ז) אין מטפחין להכות כף אל כף ולא מספקין להכות כף על ירך ^(א*) (ח) ולא מרקדין, גזרה שמא יתקן כלי שיר. ו' אפלו להכות באצבע על הקרקע ^(א*) או על הלוח (ט) או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים, או לקשקש באגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישחק, כל זה וכיוצא בו אסור, גזרה שמא יתקן כלי שיר. ^(א*) ולספק בלאחר יד מתר. הגה והא דמספקין ומרקדין האידנא ולא מחינן בהו, משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו'. ויש אומרים דבזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר וליכא למגור שמא יתקן כלי

א משנה בביצה לו. ב משנה שם. ג בריתא שבת מ. ד וכן פרש הר"ן לפי גרסת הר"ף שם וכן כתב רמב"ם בפרק כג. ה משנה בביצה לו ושם בגמרא. ו רמב"ם בפרק כג. ז רמב"ם שם מהא דירושלמי בשם רבנן יונה שם.

באר היטב

מ. לטלטלו. ודקא כשהוא נתון במקום שהוא שם, דמאיס עליו, וכמו שכתב סימן שח סעיף לו סעיף לו, מגן אברהם: 6. בכרכה. פרוש, שאין בה גזרה משום שמא יעשה חבית של שיטין דכלי לא

באר הלכה

ח ^(א*) אסור משום שאין וכו'. הנה עקר הטעם דאסור להעמידו תחת הדלף הוא משום שאין מבטלין כלי מהיכנו, דלא יהיה נכלת כידו להזיזו אחר כך ממקומו כיון דאית בה מקצה, וכדאיתא בגמרא, אלא משום דאי הוי שרי לעשות גרף של רעי לכתחלה לא היה קרוי כלל בטול כלי מהיכנו כיון שמתר לטל אחר כך ולשפכו, וכמו שסיים המחבר לבסוף, אבל כיון דקומא לן דאין עושין גרף של רעי לכתחלה אם כן הרי הוא מכרח להתרצות לכתחלה שיהיה מנח שם בקביעות, ומעתה הוי שפיר בטול כלי מהיכנו ומגן אברהם בשם ים של שלמה, וכן העתיקו דין זה עוד כמה אחרונים. והנה דין זה העתיק המחבר מהרמב"ם, והטור פליג על זה, ועין בט"ז שהאר"ך בזה, ופסק השלחן ערוך מהרמב"ם. ועין בחיי אדם שכתב דבמקום צריך גדול יש לסמך על הטור דפסק שאפלו באינו ראוי מתר לתן כלי תחתיו. והנה מה שאנו נוהגים לטל בבקר מי הנטילה תוך כלי אף שהם בודאי אינם ראויים לרחיצה ולא לשתיית בהמה, כמבאר לעיל בסימן ד, וכן המים אחרונים שנוטלים לתוך כלי, על כרחך משום דסבירא לן כהטור. ועוד נראה לי, דזה לא מקרי אינו ראוי, דאין עליהם שום אסור אלא מפני שרוח רעה שורה עליהן ולא מקרי אינו ראוי רק אם הוא מערב בטיט שיוזר מן הגז או שיש עליהם אסור על כל פנים מדרבנן, וכמו גבי טבל מדרבנן שהזכירו הפוסקים:

שלט ב ^(א*) ואם יש לה שפה וכו'. הנה לפרוש רש"י בגמרא מסתברא דבזה אינו מתר רק כשהברכה בחצר אבל לא ברשות הרבים, שמא יתיו חוץ לארבע אמות, אבל לפרוש הר"ף שהעתיק השלחן ערוך כותה לא ברירא לי, ודברי הרמב"ם גם כן משמע קצת דדוקא בחצר מתר:

ג ^(א*) או על הלוח או אחת כנגד אחת. עין באורו כמשנה ברורה, והוא מהבית יוסף והאחרונים, ומפני זה תמה על התרומת הדשן שכתב נגד דברי הרמב"ם, ולפנינו הגרסא ברמב"ם על הלוח אחת כנגד אחת וכו', ולפי זה אלעיל קאי, שהכה על הקרקע או על הלוח אחת כנגד אחת, וזהו דרך המשוררים, לאפוקי אם הכה פעם אחת על הקרקע או על הלוח, לאו כדרך המשוררים הוא, ורמז בזה דלהקיש על הדלת וכיוצא בזה מתר, וכמו שכתב בהדיא בפרוש המשנה בסוף ערוכין, אבל לעולם אימא לך דלהכות באצבע צודה לאו דרך שיר הוא. ומה שכתב הר"מ בפרוש המשנה דיומא ועושה בזה תנועות ערבות, לא מכרח דהוא דרך שיר, וכונת הרמב"ם בזה כיון דהיה זה רק כדי שלא יישן, אם כן למה לא עשו סתם הקשה על איזה דבר, ולזה אמר שהיו תנועות ערבות, וזה דרך כבוד יותר לפני כהן גדול מסתם הקשות:

^(א*) ולספק בלאחר יד מתר. דין זה מקורו הוא מירושלמי, כמבאר בבית יוסף.

אחת כנגד וכו'. כגון אלו שמכין באמה על האגודל בנעימה ועושין

(ה) לרחיצה. דאין על המטר היורד ^(א*) שם מקצה או נולד ויכול לשותותו או לרחץ ממנו, והוא הדין ^(א*) אם הוא ראוי רק לשתיית בהמה: (א) אסור משום שאין וכו'. פרוש, אין עושין דבר שימאס על סמך שיהיה מתר אחר כך להוציאו כגוף של רעי, ואם אפלו יתרצה שישאר כף ולא יזיזנו ממקומו גם כן אסור, כמו שכתבו הפוסקים. ועין בבאור הלכה (אות ה): (ב) מתר וכו'. הינו, אף קדם שנתמלא [אליה רבה]: (ג) לטלטלו וכו'. ודוקא ^(א*) כשהוא נתון במקום שישיתכו קבועה שם, דמאוס עליו והוי כגוף של רעי שהתירו לטלטלו להוציאו לאשפה מפני כבודו, אם הוא עומד במקום שישיתכו קבועה שם, וכנ"ל בסימן שח סעיף לר, עין שם:

שלט א ^(א*) אין רוכבין. לעיל בסימן שה סעיף יח בארתי במשנה ברורה הטעם וכל פרטיהן: ב ^(א*) על פני המים.

בידיו ורגליו, ^(א*) שגם רגליו עקר מן קרקע המים. והטעם, שמא יעשה חבית של שיטין, כדמסיים לקמן, והוא כלי של גמא שאורגין אותו ועושין כמין חבית ארבה ללמד בו ^(א*) לשוט על המים: (ג) בכרכה. הוא מקום כנוס מים לכביסה או לשרות פשתן: (ד) שבחצר. דאלו כשהברכה עומדת ברשות הרבים בלאו הכי אסור, ^(א*) שמא יתיו מים ברגליו חוץ לארבע אמות: (ה) דמי לנהר. כשהמים יוצאין מן הברכה ונמשכין בחצר מכוון, שדוחה המים בידיו ורגליו בשיתו, והוי בכלל גזרה שאין שטין על פני המים שמא יעשה חבית של שיטין: (ו) שפה. הינו, כעין כתלים גבוהים מכל צד [מר"ן ומגיד משנה]: ג ^(א*) אין מטפחין וכו'. בין "באבלו" ובחמתו לעורר הצער ובין מחמת שמחה, וכלם משום גזרה שמא יתקן כלי שיר לעורר האכל או השמחה: (ח) ולא מרקדין. וביום שמחת תורה מתר לרקד בשעה שאומרים קלוסים דתורה משום כבוד התורה, כיון דלית בזה אלא משום שבות, אבל בשאר שמחה של מצוה כגון בנשואין, אפלו הכי אסור, וגם לכבוד התורה אין כדאי להתיר אלא טפוח ורקוד ולא קשקוש בפעמונים וזגים, וכל שכן שאר כלי שיר דאסור [אחרונים]: (ט) או בזה תנועות ערבות [בית יוסף], וזהו שסיים כדרך המשוררים, ואם עושה

שער הציזון

התוספות מורה שם בעצם הדין דאסור, עין שם: ה. טור סימן תקכד והר"ף והרא"ש, והוא מהירושלמי וצריך עיון. דאפלו נימא דכעי לקלא כגון להשמיע צערי לרבים. הא מכל מקום אינו דרך שיר, ואמאי אסור לדעת הר"ף והרא"ש דמקלין בזה. ועין בהג"א א דהסכים דכן עקר לדניא, ומכל מקום גם הוא מורה דספוק לאבל בודאי אסור גם כן בשבת:

הלכות שבת סימן שלט

קפו. באר הגוי'ה

שיר, דמלתא דלא שכית הוא, ואפשר שעל זה נהגו (י) להקל בכל (תוספות סוף פרק המביא כדי יין): ד. (א) (יא) האין דנין. הגה ולכן היה אסור לתפס ולהכניס לבית הסהר מי שנתחייב איזה ענש כדי שלא יכרת, וכל שכן שאסור להלקותו, (יב) דהוי (יג) בכלל דין, (יד) ואם יכרת אין עלינו פלוס (בית יוסף סוף סימן רסג בשם שבולי הלקט). (טו) ולא מקדשין. הגה ויש מתירין לקדש (טז) היכא דאין לו אשה ובנים (רבינו תם), (יז) ואפשר דהוא הדין הכניסה לחפה שרי (סמ"ג). ואף על גב (יח) דלא קימא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנדוניא ביום ששי עד הלילה דעושיין החפה והקדושיין כליל שבת, (יט) הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והיו כיוש לפלה ולתתן

שערי תשובה

(א) אין דנין. עין באר היטב. וכתב מור וקציעה שאסור לבעל דין לסדר טענותיו לעצמו בביתו כדי שיהיו שנונים בפיו בעמדו לדין משום ודבר דבר כו', אבל הדין ששמע השענות מתר לעין דינם בספרי הפוסקים וכן הפעל דין אם בר הכי הוא. ועין לעיל סימן שז אם מתר להעמיד מליץ אינו יהודי כשהוא מכרח לכך. ומה שכתב המגן אברהם שאין לקבוע מקום לחליצה, עין בשכות יעקב חלק א סימן טו מה שכתב בזה, ועין שם שמתר לקבל עדות לצדק עגונה בשבת

(א) אין דנין. עין באר היטב. וכתב מור וקציעה שאסור לבעל דין לסדר טענותיו לעצמו בביתו כדי שיהיו שנונים בפיו בעמדו לדין משום ודבר דבר כו', אבל הדין ששמע השענות מתר לעין דינם בספרי הפוסקים וכן הפעל דין אם בר הכי הוא. ועין לעיל סימן שז אם מתר להעמיד מליץ אינו יהודי כשהוא מכרח לכך. ומה שכתב המגן אברהם שאין לקבוע מקום לחליצה, עין בשכות יעקב חלק א סימן טו מה שכתב בזה, ועין שם שמתר לקבל עדות לצדק עגונה בשבת

באר היטב

ג. אין דנין. אין מסדרין טענות בשבת. ורבנו גרשם תקן שלא לבטל התמיד בשבת, אבל לקבל כגון על טענת בתולים שרי, שלטי גבורים, ועין בתוספות פתבות דף ג', ובשביל טענות הקהל מתר לבטל התמיד. פתב הרמב"ם בפרק כג דאין עונשין בשבת. אף על פי שהענש מ"ע, אינו דוחה שבת. ביצר, הרי שנתחייב בבית דין מלקות או מיתה, אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו, שנאמר לא תבערו אש וכו', עין שם. ואף על גב דמן הגמרא נראה דוקא רציחה אינו דוחה שבת, מפל מקום פיון דמלקות במקום מיתה עומדת, הינו מיתה, הינו מלקות, וכשם שהמעטו מלא תבערו אש שאין מיתת בית דין דוחה שבת, מלקות נמי בכלל, יד אהרן, ועין מגן אברהם, ועין בתשובת אמונת שמואל סימן כד שעמד על זה, עין שם באר, ועין מה שנסתפק בזה בספר משנה למלך. ודיני ממונות אין דנין בשבת גזרה שמה יכתב. איתא בסנהדרין דף פח ע"כ, שבשבת לא היו יושבין הסנהדרין בלשפת הגזית רק בחל, שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת. ונראה לי דמהאי טעמא אסור לקבוע מקום לחליצה בשבת, ועין באבן העזר בפרוש סדר החליצה סימן ז':

משנה ברורה

זה בחזקה כדי להקזין לחברו משנתו, משמע ממגן אברהם דשרי, דלאו דרך שיר הוא, אכן לפי מה שבאר בתוספת שבת שיטת רש"י משמע דלרש"י גם בזה יש להתחמיר, וכן משמע בפרי מגדים: (י) להקל בכל. האי להקל בכל קאי על טפוח וספוק ורקוד ולא על שאר דברים הנזכרים בסעיף זה, ואפלו בטפוח ורקוד אין פדאי להניח המנהג שלא במקום מצוה, אלא משום הנח להם וכו': ד (יא) אין דנין. הינו, אפלו דיני ממונות, "שמה יבא לידי כתיבה, והוא הדין נמי דסדור השענות לבד לפני הדינים גם כן אסור, שמה יכתבו הדינים דברי טענותיהם, אבל לקבל ולהציע דברים, כגון על טענות בתולים, מתר, כמו שכתב באבן העזר סימן סח, ותקן רבנו גרשם מאור הגולה, שלא לבטל התמיד [הינו, התפלה הקבועה בצבור לבית הפנסה] בשבת, אם לא שבטל כבר שלש פעמים בחל ולא הועיל או בשביל טענות הקהל: (יב) דהוי וכו'. וגם יכול לבא לידי חבורה בשבת: (יג) בכלל דין. "ואיתא בירושלמי על מה דכתיב לא תבערו אש בכל מושבתיכם וגו',

באר היטב

והנה מדפטר שם דוקא בספוק פלאחר יד משמע דבקשקוש הווג וכיוצא בזה שהוא יותר דרך שיר לא מהני אף דיעשה פלאחר יד, וכן בדין, דעל ספוק גופא אין לנו ראיה ברורה מירושלמי שהוא מתר אחרי שרבי מאיר מחמיר שם בזה [ועין בבית יוסף דמתוך זה בדחק], אין לנו להקל יותר ממה שנמצא בירושלמי בהדיא:

(ד) להקל בכל. עין במשנה ברורה דהינו בטפוח ורקוד סתם ולא על ידי קשקוש זגים, וכל שכן על ידי נגון כלי שיר בודאי אסור גמור הוא. ועין בחידושי ר' עקיבא איגר שרמזו לעין בספר זכרון יוסף, והשגתי ברור ה', ואעתיק קצת מדבריו הקדושים במה שהשיב לרב אחד גדול מהר"ר יעקב, וזה לשונו: חיל ורעדה אחזתני, בכל צרותיהם לי צר, על דבר הפרצה הגדולה שעשו פריצי בני עמנו במקומם לעבר בשאט נפש על דת ודין תורתנו הקדושה ודת יהדות, ולא לבד החלול יום טוב בעשיית רקודין ומחולות שגזרו על זה חז"ל, ואפלו באנשים לבד ונשים לבד, דתתן בפרק משיליו, אין מספקין ואין מרקדין וכו', וכן הוא בשלחן ערוך סימן שלט ובסימן תקכד, וידוע לכל בר לבב דספוק ורקוד אפלו בלא כלי שיר ומיני זמר אסור מדינא מחשש שמה יתקן כלי שיר, ומפל שכן שאסור על ידי כלי שיר ומנגנים [והרמ"א שכתב שנהגו

מכאן לבתי דינין שלא יהו דנין בשבת [הינו, מי שהיה מחייב [במינים הקדמונים] הבערה, גלתה התורה דלא יענישוהו בשבת, ומנהג ילפינן דהוא הדין לכל ענש, והמחבר מירי מתחלה בדיני ממונות דבזה גם כן אסור מדרבנן, וכנ"ל בסעיף קטן יא]. ואיתא בספר החנופה הטעם, שרצה הקדוש ברוך הוא לכבוד יום זה שימצאו בו הפל מנוחה, גם החוטאים והחייבים, משל וכו': (יד) ואם יכרת וכו'. ואין בכלל זה אם אחד רוצה לכרת כדי לעגן אשתו, דבזה מתר היה לחכשו, וכן מתר לקבל עדות מאיש מסכן וקרוכ למות על אשה שמת בעלה, היכא דחישנין שלא ימצא אחר כף עדות אחרת [חידושי ר' עקיבא איגר ושאר אחרונים]: (טו) ולא מקדשין. גם זה מחמת גזרה שמה יכתב, "אבל לא מטעם דהוא פקונה קנין בשבת, דהא בקדושיין לבד בלא חפה לא קנאה עדן לירשה ולמצאיתה ולמעשה ידיה, וכן אם אפלו היו הקדושיין מבעוד יום, מבאר בהמחבר לקמה דאסור להכניסה לחפה בשבת, והינו מטעם, דעל ידי החפה קונה אותה לכל הדברים האלו הנ"ל, והיו במקח וממכר דאסור בשבת: (טז) היכא דאין לו אשה ובנים. והוא הדין "ביש לו בנים ואין לו אשה, גם כן מתר לדעה זו, דמצוה קעביד, כדאמרין ביבמות [ס"ב] מקרא בבקר זרע את זרעך ולעבר אל תנח ידך וגו': (יז) ואפשר דהוא הדין וכו'. רוצה לומר, אף דעל ידי החפה קונה אותה לכמה דברים, וכנ"ל, אפלו הכי פיון דלית לה אשה ובנים ויש בזה מצות פריה ורביה, סבירא לה דיש להקל בזה: (יח) דלא קימא לן הכי. רוצה לומר, "דמעקר הדין קימא לן פשיטת רש"י ושארי ראשונים דקדושיין ואף החפה אסור בשבת ויום טוב: (יט) הואיל וכו'. רוצה לומר, ויש הפסד רב על ידי זה, ועין בחיי אדם שכתב שאין להקל בכל זה רק אם נשלמו השלשה פרטים, דהינו, אם לא קים פריה ורביה עדן, ויש הפסד רב, וגם כיוש לחתן וכלה אם לא יכנס אז. ועין מה שכתבנו בסעיף קטן טז, דלדעת רבנו תם אף ביש לו בנים, פיון שאין לו אשה גם כן מצוה קעביד ומת, ואפשר דסבירא לה דאין סומכין עליו בזה. ובבין השמשות בודאי אין להתחמיר בדיעבד, דלא גזרו על שבות בין השמשות לצדק מצוה לכלי עלמא, "אף לכתחלה יש לזהר מאד שלא לאחר כל כף, כי כמה

שער הציון

1. כן מצדד האליה רבה וכן כתב בספר תוספת שבת: 1. אליה רבה בשם ים של שלמה, עין שם, אף שם משמע מרש"ל דבמקום מצוה יש לסמך מדינא על סכרת התוספות לענין טפוח ורקוד, ומבית יוסף לא משמע כן, וכן כתב במאמר מרדכי: ד. ח. גמרא: ט. מגן אברהם בשם שלטי גבורים: י. אחרונים: יא. אליה רבה: יב. פרי מגדים: יג. חידושי ר' עקיבא איגר: יד. עין בבית יוסף: טו. אחרונים:

שאלות ותשובות סימן קכה הרמ"א תקמו

אלא חשש בעלמא, מכל מקום הוא לא היה חולה רק שלא היה בריא קצת. וכל זה לחולה שאין בו סכנה, דהיינו ששוכב על מטתו ומתאוה לייך וצריך אותו לרפואתו, והלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות [סנהדרין כו ע"א]. אך אמנם מי שהולך על משענתו רק שיש לו איזה מיחוש, לא מיקרי חולה, וכמו שהזכירו הפוסקים לענין אמירת שבות לגוי במקום חולי שאין בו סכנה. וכל שכן למי שהורה היתר בעצמו להקל בתאוות נפשו, למען ספות הרוה את הצמאה, לא יאבה ה' סלוח לו, וכל המחמיר תבוא עליו ברכה, וחיים ושלום.¹¹

היינו דוקא לדעת המחמירים בזמן הזה בסתם יינם, והוא דעת חכמי הספרדים אשר הרמב"ן נמשך אחריהם, והוא דעת הריב"ש ז"ל. אבל לדעת חכמי צרפת שהקילו בדבר מטעמים הנ"ל, גם בזה יש להקל לפי צורך הענין ולפי עיני המורה, ולא עדיף בזמן הזה משאר גזירות שגזרו חז"ל. וכתב הסמ"ג [לאוין קמח] שר"י לא היה לו פעם אחד יין, ושלח לאלצורא ושמע שלא היו נזהרים יפה מניגוב, ואעפ"כ שתה ממנו כל ימות הקיץ מפני שלא היה בריא, ואחר כך צוה להכשיר את החבית עכ"ל. הרי קמן שיש להקל במקום הצורך. ואף על גב דשאני התם דלא הוי

סימן קכה

במעשה הנעשה על ידי מקרוב, שסידרתי קידושין תחת החופה בדרך הארץ, שהכל יודעין סדר

ואשמע אחרי קול רעש גדול אשר העבירו קול במחנה לומר הביטו אחרי משה,

קכ"ג (והוא בדפוס האמבורג, אבל בדפוס אמשטרדם השמיטו תשובה זו, ואפשר שהיה ע"פ ציווי של הגאונים המסכימים והם הגאון חכם צבי וחסידיו ור' נפתלי כ"ץ). ולכן אומר אני על תשובת רמ"א זו דבאמת איתרע חזקתה כיון שנפל ונשמט מתשובת רמ"א שנדפס באמשטרדם, ואין ספק שנשמט בכוונה דסמי חדא מקמי תרתי וכו', והארץ בזה ומסיק, אלא ודאי דתשובה גנובה היא, שבאותו הזמן החרמו כל גדולי ישראל אנשי מעהרין ושלא יקבלו מהם שום רב ונסמך, כמבואר הכל בספר יין המשומר שנתייחד ע"ז שחיבר הגאון מהר"ן שפירא, והסכימו עליו אדונינו ב"י ומבי"ט ור"מ אלשיך ומהר"ל מפראג וכל חכמי אותו הדור, והיה באותו זמן איזה תלמיד מאנשי מעהרין וכתב תשובה זו והניח בין כתבי רמ"א. ועוד איתרע אותו תשובה שלא חתם עליו הרמ"א כדרכו בכל התשובה, אלא ע"כ תשובה גנובה היא, ומה שהביאו המג"א, כבר אז"ל כי קאי רבי בהאי מסכתא כו', והמג"א לא עסק אז באותו ענין אלא שכתב זה לחזק הדין דהחולה לא יקוץ בה ומוטב שיתנסך בו, כי כן דרך הפוסקים להביא אף מס"ד אף על פי שנדחה כידוע עכ"ל. אבל למעשה מצינו שהרבה מגדולי הפוסקים השתמשו בהתשובה וסמכו עליה שזו היא תשובה מהרמ"א. וכאן

בכוונה, ומותר אפי' בשתי' כשנגע ע"י דבר אחר, וה"ה אם נגע אפי' בידו בלא כוונת מגע או שלא ידע שהוא יין שרי, ואין לפרסם הדבר בפני עמי הארץ. ובדרכי משה סי' קכד סי"ז ובהגהת שו"ע סכ"ז התיר בגוי שנגע להכעיס ביין ישראל אפי' בשתי', ויש לשתותו בפניהם כדי שלא יעשו כן הגויים. ועי' דרכי משה שם אות יח שתמה על המחמירים ומפסידים מעות ישראל ע"י שיגע הגוי בכלי בלא שום שכשוך. ובנקודות הכסף ושיורי ברכה שסמכו להתיר בהפסד מרובה, אמנם בערך לחם למהריק"ש סי' קלב ס"א כתב שאף שיש המקילים בשתי' כשנגע להכעיס, מ"מ המחמיר תע"ב, ובישמעאלים יש להקל. ועי' מנחת יעקב כלל לב סק"כ שמבואר שבעצם יש איסור בזה שלא התירו חכמים כדי שלא ירגיל הגוי בכך. ואולם מדברי הנקודות הכסף שם מבואר שמדינא מותר, ורק מצד חומרא ה' מקום לחוש, אי לאו יש לחוש שהגוי ירגיל בכך. ¹¹ הנה התשובה שלפנינו סימן קכד בענין הקולא בדין סתם יינם, נדפסה רק בדפוסים הראשונים, ומדפוס אמשטרדם תעא השמיטו את התשובה הזאת. ובגלל ההשמטה הזאת היו בין הפוסקים שערערו על התשובה הזאת שאינה משל רבינו, ולכן השמיטוה. וכמ"ש החיי אדם בנשמת אדם חלק ב-ג כלל סט, ואמנם הרמ"א בתשובה בסי'

תקומה שאלות ותשובות סימן קכה הרמ"א

הכלה למה נכנסה לחופה. והיה באישון לילה בליל שבת כשעה ומחצה בלילה. והמעשה והסיבה אשר הכריחונו לזה, הוא מכואר נגלה לכל באי שער עירנו, וזה המעשה אשר נעשה.

איש היה בארץ ותם הכסף ממנו, ושירך בתו גדולה לכן זוגה הראוי לה. ויהי בימי שידוכיה, אשר ארך הזמן עד כניסתה לחופה, הלך האב לעולמו והניח חיים לכל ישראל, ונשארה הבת שכולה וגלמודה אין לה אב ואם, כי אם קרובים נעשו לה רחוקים, והעלימו עיניהם ממנה, זולתי גואל אחד אחי אמה אשר הכניסה לביתו, כי אין לה גואל קרוב ממנו. והיה כאשר באה בימים זמן נישואיה אשר היה ראוי לטבוח טבח והכן צרכי החופה, לא ראתה שום תמונת הנדוניא ושאר צרכים, זולתי קול אחד הבא לה שתטבול ותכין עצמה לחתונה, כי יהיה לה הנדוניא. והבתולה הנ"ל עשתה כאשר צוו עליה נשים השכינות ושמעה לקולם, גם כיסו אותה ביום ו' בהינומא כדרך הבתולות. וכאשר נטו צללי ערב וכמעט קדש היום, שהיו לקרובה ליתן הנדוניא, קמצו ידיהם וחסרו ממתנת ידם הראוי להם, והיה נחסר מן הנדוניא כמעט שליש הנדוניא. גם החתן נסוג אחור ולא רצה בשום אופן לכנסה, ולא שת לבו לכל הדברים אשר דברו אליו מנהיגי העיר, שלא לבייש בת ישראל מכח כסף נמאס. ולא אבה שמוע, רק כפתן חרש אטם אזנו ולא שמע לקול מלחשים, ולא קול גערת חכם תנידנו. וע"י זה נמשך הזמן מכח קטטות ומריבות, כדרך שאמרו [שבת קל ע"א] לית כתובה דלית בה תיגרא, והצליח מעשה שטן, עד שהגיע הזמן הנ"ל שהששו עצמן ונתרצה החתן

ליכנס לחופה, ושלא לבייש בת ישראל הגונה, קמתי וסדרתי הקידושין בזמן הנ"ל. והנה כאשר מלינים עלי, באתי להסיר תלונתן מאתי להביא ראייה ופועמי ונימוקי עמי, ועל מה סמכתי בזה לומר כזה ראה וקדש¹.

גרסינן פרק משילין [ביצה לו ע"ב] כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת, חייבין עליו ביום טוב. אלו הן משום שבות וכו', ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדשין וכו', ואלו הן משום מצוה לא מקדשין ולא מעריכין וכו'. ופריך בגמרא אין דנין והא מצוה קא עביד, לא צריכא דאיכא דעדיף מיניה. ולא מקדשין, והא מצוה קא עביד, לא צריכא דאית ליה אשה ובנים. ופירש"י ז"ל, והא מצוה קא עביד כדי לפרות ולרבות ואמאי קרי ליה רשות עכ"ל. וכתבו התוס' [ד"ה והא] פירש הקונטרס וה"ל למחשבינהו בסיפא גבי מצות, ומשני לא צריכא דאית ליה אשה ובנים ולכך אינו מצוה כל כך דומיא דהני דסיפא. ולפי זה יכול להיות דגם בדליכא דעדיף מיניה אין דנין, וכן גבי אשה דמשני דאית ליה אשה ובנים משמע אפילו אין לו אשה ובנים מכל מקום אסור. וכתבו וז"ל, יש מפרשים הא דקאמר והא מצוה קא עביד ואמאי גזרו כו', ומשני לא צריכא דאית ליה אשה ובנים, אבל אם אין לו מותר לקדש דמצוה קעביד². והאריכו שם בקושיות ותירוצים לפירוש רש"י ור"ת, כי כתבו שם שהיש מפרשים הוא ר"ת. והביאו ירושלמי [יומא פ"א ה"א, כתובות פ"א ה"ג] אמר ר' מנא הדא אמרה הני דכנסין ארמלין צריך לכנסן מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת, ומפרש התם

הגאון מליתן קידושין, שהיה חושש שמא בתוך כך יהיה לב אחיה נוקף עליו ויתחרט על מה שחפץ לתת לה, ויתבטל הדבר, ועכב הרב מלהתפלל מעריב בבית הכנסת שלו עד שנגמר הדבר ונתן קידושין, ואח"כ התפללו מעריב בבית הכנסת שלו. 2. וראה בגליא מסכת סי' יב וראש יוסף בדעת תוס' לו ע"ב ד"ה והא, ובשמחת יו"ט דאם אין לו אשה אף שיש לו בנים נמי הוי מצוה. ובשו"ת חתם סופר או"ח סי' קמה.

הדפסנוה עפ"י דפו"ר. 1. הגאון מהר"ם מטקטין תלמידו של רבינו, מעיד שראה מעשה קידושין אלו, ואומר ששידור הקידושין היה כשתי שעות בלילה, וז"ל בחדושי אנשי שם על המרדכי סוף מסכת ביצה, וכן ראיתי ממורי הגאון ר' משה איסרלש בקראקא, ביתומה אחת עניה משודכת להגון לה, והיה אחיה משיאה (צ"ל אחי אמה כמו שמעיד רבינו). ונפל קטטה ביניהם בעסק הנדוניא, ונתעצמו כשתי שעות משחשיכה וקידש היום, ולא נמנע

תקן שאלות ותשובות סימן קכה הרמ"א

משום דהוי כקונה קנין בשבת כדמפרש בירושלמי [שם], וכמו שיתבאר לעתיד. מלבד דהוי לן למיחש בכאן שלא יתבטלו השידוכין לגמרי, ויתבטל הזיווג מכח הקטטות והמריבות שביניהם, עד שרצו להסיר ההינומא שעל ראש הכלה מכח ניצוח הקטטות, וגדול השלום בין איש לאשתו [חולין קמא ע"א]. ואפילו אינה אלא משודכת אליו, יש להקל מכח זה דהוי קצת אגידא ביה, כמו שכתב רבינו תם והרא"ש בתשובותיהם [כלל כז סי' ה] לענין אבלה המשודכת אליו, שמותר לכנסה אחר ז' שלה מכח פריה ורביה ידידה. וכן אנו מקילין נגד דברי רבותינו ז"ל בזמן הזה להשיא הקטנות, אף על פי שאמרו ז"ל [קדושין מא ע"א] אסור לאדם שיקדש בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה, וכתבו התוס' [ד"ה אסור] והפוסקים האחרונים, דבזמן הזה שאנו מתי מעט אנו מקילין וכו'.⁵ והוא הדין בנדון זה.

כל זה שמתי נגד עיני לסמוך על דברי רבינו תם ושאר פוסקים המתירים בשעת הדחק.⁶

ועוד אני אומר דיש לחלק ולומר דבזמן הזה לכולי עלמא שרי, דהא תנן [ביצה ל ע"א] אלו הן משום שבות אין מטפחין ולא מרקדין וכו', וכתבו התוספות ריש פרק המביא [שם ד"ה תנן] פירש"י שמא יתקן כלי שיר, ומיהו לדידן שרי, דדוקא בימיהם שהיו בקיאים לעשות כלי שיר שייך למגזר, אבל לדידן אין אנו בקיאים לעשות כלי שיר ולא שייך למגזר עכ"ל. וכבר פשוט היתר הטפוח והריקוד בשבת בכל מקום, ואף

ב[ו] והטור סי' של"ט, שכתבו כולם ז"ל סתם אין מקדשין, ולא חילקו בדבריהם. הנה לא ימלט שהפוסקים סתמו דבריהם פירשו הגמרא שלנו כדרך רש"י ז"ל כפי הבנת הראשונים ז"ל דבריו, או שסמכו על הירושלמי דמשמע שאוסר בכל ענין כמו שיתבאר. אך אינו נראה דסמכו על הירושלמי נגד גמרא שלנו כמו שיתבאר, ובודאי פירשו כדרך רש"י ז"ל.⁴

מכל מקום כל כי הני מילי מעליותא לימרו משמאי להתיר הענין בכהאי גוונא, שהיה שעת הדחק והיתה הבתולה מתביישת אם תמתין עם החופה אחר טבילתה עד לאחר השבת. גם כי אינו מדרך המקומות לילך בהינומא עד אחר השבת ולעשות הנישואין ביום ראשון, כדרך האזרחים שעושין נשואיהם ביום חגם. וכדאי הוא ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק, כל שכן שהסוגיא דשמעתא מוכח כדבריו. וכן פסק בהג"ה אשר"י סוף פרק אחד דיני ממונות [סנהדרין פ"ד סי' ט] בשם אור זרוע, וכן כתב ר"ת בתשובתו והביאה הסמ"ג [לאוין עא] כי בדוחק גדול התירו לקדש בשבת, ולא היה מורה כן הלכה למעשה עכ"ל. משמע מיהו בדוחק גדול יש להתיר. ואין לך דוחק גדול מזה, שהיתה יתומה גדולה מתביישת והיה לה לקלון כל ימיה, כמעט לשנותה מכל הבתולות. וגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה דלא תסור מכל הדברים אשר יורוך [ברכות יט ע"ב], בדבר הזה שאינו אלא איסור דרבנן, גזירה שמא יכתוב, כמו שמפרש בגמרא שלנו [ביצה לו ע"א], או

גזירה שמא יכתוב, והסמ"ג שהו"ד בחידושי אנשי שם סובר שמקח וממכר נאסר מטעם ראשון ברש"י, ולכן סובר דאיכא פלוגתא בין התלמודים. ועי' מגיד משנה פ"י מאישות הי"ד בדעת הרמב"ם בזה, ובשו"ת רעק"א סי' יז. ⁶ וכ"כ רבינו להלכה בהגהת שו"ע או"ח סי' שלט ס"ב דסומכין על ר"ת בשעת הדחק אף דמעיקרא קי"ל כרש"י ושאר ראשונים דיש איסור לקדש. ובמשנ"ב סקי"ט הביא בשם החיי אדם דאין להקל אלא בשלשה פרטים, אם לא קיים פו"ר עדיין, ויש הפסד רב עי"ז, וגם ביוש לחתן ולכלה.

פסק בשו"ע. וראה להלן בזה בדברי רבינו. ⁴ עי' דרכי משה אה"ע סי' לו אות ו שמביא ובמרדכי שם כתב דמאחר דהאידנא אנן מעוטי עמים חיישינן שמא יקדמנו אחר. והגאון רבי יוסף כ"ץ, גיסו של רבינו, השיא את בתו הקטנה לעשיר זקן, ולאחר מות בעלה טען אחיו שתפסה בחיי בעלה וגם יש טענת אונאה ומקח טעות בהמשיא תינוקת אל זקן. ועי' בשו"ת שארית יוסף להנ"ל סימן מב שסותר כל טענות האח. ⁵ וכ"כ הסמ"ג דנחלקו התלמודים בזה. ובביאור הלכה סי' שלט כתב דאפשר שהריב"א סובר שלא נחלקו משום דאף מקח וממכר נאסר

שאלות ותשובות סימן קכה הרמ"א תקנא

שם התוס' [לו ע"ב ד"ה והא] על כיוצא בזה, דזה לא שייך בב' טעמים שיש נפקותא ביניהם. וכן כתב הסמ"ג [לאוין עא] בהדיא דגמרא דידן פליג על הירושלמי בטעמא דמילתא, ובודאי יש נפקותא ביניהם והיא זאת שכתבתי.

ונראה דלהכי לא הביאו הרי"ף והרא"ש דברי הירושלמי, ולא כתבו ג"כ ההוא דהלן דכנסין ארמלין צריכין למכנסי מבעוד יום, ולא כתבו הטור סי' של"ט ג"כ, דודאי קי"ל כגמרא דידן נגד הירושלמי, וליכא נפקותא בקנין לחוש לגזירה שמא יכתוב. ואף על גב דהרא"ש פ"ק דכתובות [סי' ג] הביא הלן דכנסין ארמלין צריך למכנסי מבעוד יום, וכתב שם דהוא הדין דאין להכניס בתולה לחופה בשבת, משום דקונה אותה למציאותיה ולמעשה ידיה, וכן כתב באה"ע סי' ס"ד, מכל מקום נ"ל מדלא הביאו אותה במקומה פרק משילין, דלית בדבר איסור ממש⁹. ובודאי היינו משום דס"ל דטעמא דגמרא דידן עיקר דהיינו שמא יכתוב, ולא הביאו אותה פ"ק דכתובות ובאה"ע אלא משום הרחקה בעלמא, שלא לעשות חופה בשבת כמו שכתבו שם שלא לעשות חופה בערב שבת משום גזירות רחוקות. ומאחר שאין אנו חוששין ועושין חופה בערב שבת מטעם שכתבו האחרונים ז"ל,

בין זמניהם לזמן בזה, אחר שעיקר הגזירה היא בכלל גזירת מקח וממכר בשבת ויו"ט. וראה עוד בזה בשו"ת כתב סופר או"ח סי' כה. ⁹ וכן מבואר אהע"ז סי' סד שכתב ומובא במשנ"ב סי' שלט סקל"ב שבאמת אף באלמנה א"צ ביאה ממש לקנותה, וסגי אם היה יחוד הראוי לביאה לקנותה עי"ז קנין גמור למהוי כנשואה לכל דבר. וכן הסכימו הרבה פוסקים, ולפי"ז אם כנס אותה בערב שבת והיתה טהורה, והכניסה אחר החופה לחדר מבעוד יום ונתיחד עמה ולא היו שם בני אדם, קנה אותה קנין גמור, ומותר אח"כ לבוא עליה בשבת, ורק אם לא היתה טהורה מבעו"י או בלא יחוד אסור לבוא עליה בשבת ע"ש. ומ"מ הביא שם המשנ"ב שאפי' בתולה יש ליזהר לכתחילה שיתיחדו אחר החופה בערב שבת מבעו"י, די"א דחופה שלנו עצמן אינו נישואין וכמקודשת בעלמא היא, ומ"מ סגי ביחוד מבעוד יום כשאינה נדה ע"ש.

מצווים לגוים לנגן בכלי שיר [עי' מרדכי שם סי' תרצו], והכל הוא מטעם דברי התוס' דלא שייך גזירה זו בזמן הזה⁷. והוא הדין בענין אין מקדשין, דאמרינן בגמרא הטעם שמא יכתוב, וידוע המנהג פשוט בישראל שאין החתן כותב בעצמו הכתובה או שטר אירוסין, והוא מטעם שאין אנו בקיאים בכתיבה. ואפילו מי שיוודע לכתוב, אינו כותב, שלא לחלק בין בקיאים לשאינן בקיאים, ולכן כותבה בכל מקום החזן כמו שקורא בתורה לכל אדם לתקנת שאינו בקי. ומעתה אין לגזור על המקדש שמא יכתוב, מאחר שאנחנו אינן בקיאים ואין מוטל על החתן כתיבה זו. ואין לחוש שהחזן יכתוב משום קידושי החתן, דגזירה כזו לא מצינו. ועוד שהרי החזן כותב כל פעם הכתובה ושטרי האירוסין בשחרית, או זמן רב קודם הכניסה לחופה, כאשר אינו יודע מתי יהיו מוכנים עם החופה, ולכן אין לחוש בזמן הזה לגזירה זו כלל. ואף אם נאמר דלפי דברי הירושלמי דפירש טעם הגזירה משום דהוי כקונה קנין בשבת אין לחלק בין זמן הזה לבימיהם⁸, מכל מקום נראה דגמרא דידן עיקר נגד הירושלמי, וכן פסקו הפוסקים תמיד. ואין לומר דגמרא דידן אית לה נמי טעמא דירושלמי, אלא דנקט חדא מתרי טעמי, וכמ"ש

⁷ ובבית יוסף שם הקשה שהרי ביצה ה"ע"א אמרינן שאפי' כשנתבטל טעם הגזירה לא נתבטלה הגזירה עצמה. ותירץ דהוי כמ"ש בתוס' עז לה ע"א לעניין גזירת גילוי שהיום אין מצויים נחשים. ובשו"ת תורת חסד או"ח סי' ז כתב עפ"ד שו"ת הרא"ש כלל כ סי' ח שטעם התוס' שכשהטעם ידוע אם בטל הטעם בטלה הגזירה, וכמו"כ כאן טעם התקנה ידוע. ובבית מאיר סי' שלט ס"ג כתב שהב"י סובר שגם בזמן התקנה לא היו בכל המקומות בקיאים לתקן כלי שיר, ותקנו רק במקומות שיתקנו כלי שיר. וראה עוד בזה בשו"ת שער אפרים סי' לו, ושו"ת בית יעקב או"ח סי' כה. ⁸ וראה בזה בשו"ת חתם סופר או"ח סי' קמה בפלוגתא שבין הבבלי והירושלמי בטעמי האיסור לקצץ אם גזרו במקום מצוה, דלהירושלמי הוי בכלל גזירה כנ"ל לית דמקח וממכר בשבת, וע"כ אין כאן גזירה מיוחדת במקום מצוה, משא"כ לבבלי. ולדברי רבינו כאן ודאי שלסברת הירושלמי אין חילוק

צד שאלות ותשובות ח"ג יו"ד שאלה עה שבות יעקב

ולומר שנמשך לה מעט ממנה וחזרה למלאותה, והואיל שעשה בפשיעה לשלוח בלא שמירה ראוי לאסור.

נ"ל הקטן

יעקב

להר"ר יונה דבזה מודה הרשב"א כיון שלא הוי דבר מסוים כמו חביות, אך הב"י ורמ"א נ"ל דלא ס"ל כוותיה וס"ל דאף המחבת הוי כדבר מסוים⁸⁵, אבל בנדון זה שהוא דבר מועט, ודאי לא נתפשה עליו כגנב, שיכולה להתנצל

שאלה עה

שכבר הוא גוסס ממש, וכדאיתא באבל רבתי בפ"ק [ה"א-ד] דמהאי טעמא אין קושרין את לחייו וכו', ואין פוקקין וכו', ואין שומטין את הכר מתחתיו מפני שמקרב את מיתתו. וכתב הרמב"ם פ"ד מהלכות אבל [ה"ה] דהמאמץ עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים, וכן מוסכם מכל הפוסקים וכמבואר ביו"ד ובשו"ע סימן של"ט [ס"א], וכהאי גוונא קי"ל דמותר לחלל שבת משום חיי שעה, כאשר הארכתי על זה בתשובתי שבות יעקב חלק ראשון בסימן י"ג יע"ש.

איברא כאשר ירדתי אל העיון נראה דשפיר דמי, דודאי היכא דיש חשש שמקרב מיתתו ולא עושה כן כדי לרפא אותו לגמרי, זה ודאי הוי כשופך דמים וחיישינן לחיי שעה, כמבואר בש"ס ופוסקים כנ"ל. ברם אם אפשר

מרופא מומחה, על חולה אחד שחלה את חוליו שקרוב למות בו, וכל הרופאים אומדין שודאי ימות תוך יום או יומים, אך שאומדין שיש עוד רפואה אחת שאפשר שיתרפא מחוליו, וגם אפשר להיפך שאם יקח רפואה זו אם אינו תצליח ח"ו ימות מיד תוך שעה או שתים, אי מותר לעשות רפואה זו, או חיישינן לחיי שעה ושב אל תעשה עדיף.

תשובה, הואיל שדין זה הוא דיני נפשות ממש, וצריך להיות מתון מאוד בשאלה כזו מש"ס ופוסקים בשבע חקירות ובדיקות, כי כל המאבד נפש אחת מישראל וכו' [סנהדרין לו ע"א], וכן להיפך המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא [שם].

ולכאורה היה נראה דשב ואל תעשה עדיף, כי חיישינן לחיי שעה אפילו מי

ביד נכרי דלא הוי מסויים. ולדעתו ז"ל היה יכול ליישב דברי רבינו יונה ז"ל דלא תקשי ליה סוגיית בין הגתות שאנו, דסבר רבינו יונה דשאני ההיא דחביות דבר מסויים משא"כ מחבת. אמנם מהתוספתא דמייתי הרשב"א בתורת הבית לפום ריהטא משמע דאפילו אינו מסויים. ועוד יש לדקדק קצת בדברי הרב שבות יעקב ולקצר אני צריך. וכ"כ בשם הגדולים מערכת גדולים אות י [צח], רבינו יונה כבר נודע שהוא רבו של הרשב"א כמ"ש הוא ז"ל עצמו בכמה דוכתי. וקשה על הרב שבות יעקב ח"ג סימן ע"ד שנראה מדבריו דרבינו יונה לא יחלוק על הרשב"א ונשמר מסברת הרשב"א, וכיוצא בלשון זה שניכר ודאי שסבר דהרשב"א גדול מרבינו יונה. וכבר אני עני דקדקתי על הרב הנזכר בקונטרס יוסף אומץ סי' כ"ג בס"ד ע"ש.

85. החיד"א בשו"ת יוסף אומץ סימן כב כתב, ולא תעזוב נפשי לשאול חדא בסגנון שכתב וס"ל להר"ר יונה כי בזה מודה הרשב"א וכו', דלשון זה לא יצדק, שהרי רבינו יונה רביה דהרשב"א הוה כידוע ומפורסם, ומה הלשון אומרת דסבר רבינו יונה דבזה מודה הרשב"א וכו'. ותו קשה עליו דתרגמה לדהרשב"א בחביות דהוא דבר מסויים, ולא ראה מקור דברי הרשב"א בתורת הבית הארוך בית רביעי שער שני דף קי"ט ע"ב שכתב וז"ל המשלח ביד נכרי אפילו בשר ובלא חותם אם אותו מקום מעבר לרבים וכו' דתניא פרק אין מעמידין וכו', ומכאן יראה למי ששלח בשר מן המקולין ביד נכרי ובלא חותם וישראל רבים מצויין שם הרי זה מותר דנכרי רתותי מרתת, והמחמיר תבא עליו ברכה עכ"ל, וכ"כ בתורת הבית הקצר ע"ש. והרי הרשב"א התיר בשלח בשר

שאלות ותשובות ח"ג יו"ד שאלה עו שבות יעקב צה

להדיא בספר תורת אדם להרמב"ן [שער המיחוש - ענין הסכנה] דף י"א ע"ד ע"ש וז"ל, לחיי שעה לא חיישינן, פירוש לספיקא דחיי שעה מקמי דאפשר דחי טובא לא חיישינן עכ"ל, וכל זה הוא הסכמת הפוסקים כדאיתא ברמב"ם פ"ב מהלכות רוצח [ה"ט] ובטור יו"ד סימן קנ"ה. **א"כ** ג"כ בנדון זה כיון שודאי ימות, מניחין הודאי ותופסין הספק אולי יתרפא. ומ"מ אין לעשות הרופא כפשוטו כן, רק צריך להיות מתון מאוד בדבר לפקח עם רופאין מומחין שבעיר על פי רוב דיעות, דהיינו רובא דמינכר שהוא כפל, לפי שיש לחוש לקלי דעת, על כן יעשה על פי רוב דיעות הרופאים והסכמת החכם שבעיר⁸⁶.

כנ"ל הקטן
יעקב

שע"י רפואה זו שנותן לו יתרפא לגמרי מחוליו, ודאי לא חיישינן לחיי שעה. וראיה ברורה לחילוק זה מסוגיא דש"ס פרק אין מעמידין [ע"ז] דף כ"ז ע"ב אמר רב חסדא אמר רב יוחנן ספק חי ספק מת אין מתרפאין, פרש"י משום דודאי קטיל ומוטב שיניח אולי יחיה, ודאי מת מתרפאין מהן. פרש"י דמאי עביד ליה, הלא בלאו הכי ימות ושמא ירפאנו הנכרי ע"כ, ומקשה הש"ס והאיכא חיי שעה, לחיי שעה לא חיישינן. וכתב התוס' שם [ד"ה לא] וז"ל, והא דאמרין ביומא [פה ע"א] מפקחין עליו את הגל, אלמא חיישינן לחיי שעה, דאיכא למימר דהכא והתם עבדינן לטובתו, דהתם אם לא תחוש ימות, והכא אם תחוש ולא יתרפא מהן ודאי ימות, וכאן שבקינן הודאי למעבד הספק עכ"ל. וכן כתב

שאלה עו

מבואר תוך דבריו דאפילו אם ירצה לישבע אינו נאמן, עכ"ל השואל.
תשובה, על מה שהקשית לשאול בביאור לשון השו"ע ביו"ד סימן קס"ט בהג"ה סעיף י"ג, הוא לכאורה דבר תמוה והאחרונים לא הרגישו בזה, כלל רק בספר בית הלל ליו"ד [שם סק"א] כתב וז"ל, ובוה מיושב מ"ש מהר"מ בהג"ה אחר זה וכל שכן דשבועת לוח וכו'. אפשר דהרגיש בקושיא זו, אך באמת בישובו אינו מיושב על נכון כלל ע"ש. גם עיקר ישובו שם מדמקשה שם על עיקר הדין שפסק בתשובת הרא"ש [כלל קח סימן ג] דאפילו עדים מעידים שהיא שלו נאמן נגד העדים כמו האומר לא לויתי הוי כאומר לא פרעתי, ונאמן

מאחד מתלמידים וז"ל, בהיותו חוזר על לימודי בשו"ע יו"ד סימן קס"ט סעיף י"ג ראיתי לכאורה דבר תמוה מ"ש בשו"ע סעיף הנ"ל וז"ל, ואם עשה כן ובשעת פדיה אומר השליח לא אמרתי לך אמת תחילה אלא שלי הוי, ואמר המלוה איני מאמינך אבל חושש אני לדברך ואיני רוצה לקבל ממך המעות, וכשיבוא הגוי ויתן לי את המעות אתן לו משכונו, אפילו אם ירצה לישבע אינו נאמן. ואפילו מעידין שהוא של ישראל לא מהני כיון שהורה תחילה שאינו שלו, וכתב רמ"א שם בהג"ה וכל שכן דשבועת לוח לא מהני (ב"י בשם תשובה אשכנזית) עכ"ל הג"ה. ולא ידעתי מה חידש בזה רמ"א בהג"ה יותר ממה שכתב המחבר עצמו, דהא להדיא

⁸⁶ ובדעת תורה או"ח סימן שכח ס"י. ובשו"ת בנין ציון ח"א סימן קיא, ובשו"ת ציץ אליעזר ח"יז סימן י ועב, ובשבט הלוי ח"ח סימן פו, ובשו"ת קנה בושם ח"א סימן קכו.

⁸⁶ דברי רבינו אלו הם יסוד גדול מאוד לדעת הפוסקים בנדון ניתוחים מסוכנים לחולים שיש בהם סכנה, וכן לנדון השתלות איברים, ונשאו ונתנו בדבריו הרבה. ועיי' בפתחי תשובה סימן שלט סק"א,

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כ גיטין / תלמוד בבלי { עמוד 341 } (726077)

תקעא

שולחן ערוך אורח חיים סימן רלא

ד הנבנם להקיו דם, אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם אתה, ולאחר שהקיו, יאמר ברוך רופא חולים.
ה לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה דעביר רחמנא למב עביר.

סימן רלא

שבץ כוונותיו יהיו לשם שמים ובו סעיף אחד

א אם אי אפשר לו ללמוד בלא שינת הצהרים, יישן. הגה: וכשניעור משנתו אין צריך לצרף אלהי נשמה (נ"י), ויש אומרים שיקרא קודם שישן ויהי נועם (מהילים נ, יז) (כל זו). וצ"ל שלא יאריך זה, שאסור לישן ציוס יותר משינת הסוס שהוא שתינ נשמי, ואף צזה המעט לא תהא כוונתו להנחת גופו, אלא להחזיק גופו לעצודת השי"ת. וכן צכל מה שיהנה בעולם הזה, לא יכוין להנחתו, אלא לעצודת הצורא יתצרך, מדכתיב צכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו), ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפילו דצרים של רשות, כגון האכילה והשתיה וההליכה והשיצה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כולם לעצודת צוראך, או לדבר הגורם עצודתו, שאפילו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנחתו אינו משוצת, אלא יתכוין שיאכל כדי חיותו כדי לעצוד את צוראו. וכן אפילו לישב צסוד ישרים, ולעמוד צמקוס צדיקים, ולילך צעצת צמימים, אם עשה להנחת עצמו להשלים חפצו ותאותו, אינו משוצת אלא אם כן עשה לשם שמים, וכן צשכיצה, אין צריך לומר צצומן שיכול לעסוק צתורה וצמצות לא יתגרה צשינה לענג עצמו, אלא אפילו צומן שהוא יגע וצריך לישן כדי

ברכי יוסף

מ"מ מסתברא לברך בנדון זה בלא שם ומלכות, ב. כל מעשיך יהיו לשם שמים וכו'. פירוש לא מיעביא חפצי שמים, אלא אפילו מעשיך יהיו לשם יחוד קב"ה ושכינתיה², וזהו לשם, כמו שאמר הכתוב (שמואלב ח, יג) ויעש דוד שם. וכתוב (מלכים א ח, לב. ועוד) ואתה תשמע השמים³.

ג. שאפילו דברים של רשות וכו'. ואף אם יצטרך אדם לעבור על דעת קונו לצורך שעה, כגון יעל עם סיסרא (נזיר כג, ב), יכוין לעשות רצון אביו שבשמים, וזה נקרא עבירה לשמה, וכן אמרו בכל דרכיך דעהו ואפילו לדבר עבירה (ברכות סג, א). וזה יותר חזק מהראשון, שאף אם אין באותה עבירה דנדוד מצוה, לא מפני כן ישכח עושהו, ויהרהר איזה

ג [ד]. דין ד. כי רופא חנם אתה וכו'. פירוש מה שאין כן בשר ודם, דאסיא דמגן מגן שויה (ב"ק פה, א). מהר"ש אלגאזי בספר גופי הלכות דף קי"ב. ע"ש שהאריך.

סימן רלא

ברכי יוסף

א. שינת הצהרים וכו'. האר"י זצ"ל¹ כתב שאין טוב לאדם לישן ביום בימות החול, וביאר הטעם. ע"ש.

— ויוסף דוד —

שמן הדין צריך לכוון בכל מעשיו לשם שמים, א"כ גם הדברים המותרים, אם אינם נעשים לשם שמים הרי הם בגדר שוחד, שנתן היצר הרע לאדם הנאה וכו', ומשנטל שוחד צצאן לטבח יובל ח"ו, מן ההיתר לאיסור וכו', כי השוחד יעור פקחים, אשר הלך חשכים. ולכן אמרו רז"ל "כל מעשיך יהיו לשם שמים", "מעשיך" דייקא, אפי' דברי היתר, כמלבוש ואכילה ושינה ושאר הנאות החומר.

1. שער הכוונות שכיבת הלילה דרוש ב'. שער המצות פר' ואתחנן דל"ז ע"א. 2. עיין במחזיק ברכה אות א' שצריך לומר בפיו שעושה דבר זה לשם יחוד קב"ה ושכינתיה, ודלא כמי שזילזל בזה. וראה גם במורה באצבע ס"א אות א'. 3. עיין עוד מ"ש רבינו בחסדי אבות עמ"ס אבות פ"ב מ"ב, ובכסא רחמים שם. ובכל דוד פרק ל' כתב דבר אמיתי מבהיל ונוקב, וענינו בקיצור, כי מאחר

מהרי"ר

מט אמר לנו מהרי"ל כל הרפואות והלחשים שבכל התרמוד אסור לנסות אותם. משום דאין אדם יכול לעמוד על עיניהם, וכי לא יעלו בידם ילעגו וילגלגו על דברי חכמים (א) מלבד הא דאיתא במס' שבת ספ' במה אשה (ב) מי שנתחב לו עצם בגרונו מביא מאותו המין ר"ל מאותו מין עצם ויניח לו על קדקדו ויאמר הפי (חד חד נחית בלע בלע חד חד) (ג) והלחש הזה ברוק ומנוסה היא ולכן אותו לבד התורו ולא שום אחר יותר. (ד) במס' יבמות (א) פ' ר' גמליאד איתמר מנגיד רב למאן דמתסקר שליחותא

שלמה

ופן ישתכחו מכל אדם ומחוד זה תראה שאין החלמיד חסר מכל החכמות כי לכל חולי חמלא צו רפואה שלימה ואמיתית לנצחיים לשונם, ואל יאמר המלעיג על חכמי התלמוד שהיו וחסרים מחכמת הרפואה עכ"ל הזכר, ועיין מה שהציא דרכי חסידים י"ד סי' קע"ז צ"ע מהרש"ל.

(ב) במה אשה כו' דף ק"ז ע"א, (ג) חד חד כו' עיין בהגהות רע"א ביו"ד סי' ס"א ש"א שמוציא דבני רבינו אלה, וז"ל וראיתי צקסר שושני לקט שכי ומחמת שחלחתי שינוי נוסחאות לכן אודיעך הנוסחא אחרת צופעלת סי' ס"א שלי"ח וז"ל מי שנכנס עלם בלואו או דבר אחר יקח כלי עם מים קרים מן צהר ותשים בגלך הסומלית צחוק המים ואיש אחר ילחש צחוק חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד ולריך לסנוח מאותו המין על קדקדו ויאמר לחש הכוכב גי"פ ואחר לחש הכוכב יאמר (זר זר בלע בלע זר זר) עכ"ל אחר המקדש עיין גי' שם לאדרא פירש"י עלם של דג יואל ננעלחא כותחנא נגי' וס' דף ק"ז ע"א אומר אצ"י כו' ודלא מפרשין ארבעין וחד זימני, (א) יבמות כו' דף ק"ז ע"א, (ב) שליח צ"ד כו' ע"ש בתוס' ד"ס

דמתסקר

אז יקהל

ממס שפועה, וכפי הלכה שם חיינו קניין ע"ז משל שמים אוכל, וכן דרך רבינו לפרש הפסוק כמו שהנחתי בחרעא זעירא, צפירושי ח"ש צקסו צקס הקדמת מהרז"ל בדרכה מהר"ל:

מט (א) חכמים כו' כן מציא צקסר קובץ על יד הנדפס אלל הרמז"ס פ"ד מהלכות דעות סוף הלכה ח"י (ב) ועיין צחידושי אגדות מס' גיטין דף ק"ח ע"ב ד"ס לדמא דרישא כו' וז"ל יש לשאל בכל סני רפיאות סנוכרים צחאי פרקא גם צפרק חין מעמידין אחאי כחציו רביאל ור"א בתלמיד הא אמרינן צפ"ק דצרכות (דף י"ד ע"ב) והעוז צעיריך עשיחי שגנו חזק"י ספר הרפואות כדי שיצקשו רחמים ושנחיהו חכמים על זאת, ויש לייצג דולחי כיהן רשות לרפאות ולידע רפואות כל חלאים אלל שאין ראו לגלות כולם לכל אדם משום איכסי דלא מעלי סלא יצטחו צה"ל צרפואתם והשתא מהיני שהותר להם לכתוב התלמיד גיפ"י דהא דברים שנעשים אסור לכותבן אצל משום סנוכרנה השכחה צדורות האחרונים הותר להם לכתוב משום עם לעשות לדי וגוי כדאמר לעיל סי' מה"ע הותרו להם לכתוב הרפואות ולגלותן לרבים כיון שא"א לזכרם צע"ס